

Tack för oss!

Till dig som tagit del av Teater Tropos föreläsning om HBTQ och normkritik.

Teater Tropos
boka@teatertropos.se
www.teatertropos.se
070-5210716

Tips till skolor

Inför könsneutrala toaletter och omklädningsrum på skolan.

I enkäter och liknande där kategorierna tjej och kille finns med, lägg till ickebinär och ett öppet alternativ där eleverna själva kan fylla i det som passar dem.

Felköna inte elever, använd rätt pronomen.

Skriv personers rätta namn på klasslistan, oavsett om det är godkänt hos skatteverket eller inte.

Råd till skolan från Lina Axelsson Kihlbom:

Alla lärare bör veta att trans finns och att det är en naturlig del av oss människor. I en skola kommer det med statistisk säkerhet alltid att finnas transpersoner. Detta ska vara utgångspunkten i hur elever bemöts. Ju fler lärare som talar om olikheter och arbetar med normbredd, desto bättre för alla elever. Det finns alltid de som vill begränsa, snäva in normen och stöta bort de annorlunda, och som lärare måste man flytta fram positionerna.

Barnkonventionen och portalparagraferna i läroplanen talar om människovärden, demokrati och allas olikhet. Att människor kan vara trans, och vad trans innebär, är allmänbildning. Införskaffa kunskap och se till att det pratas om trans på ett korrekt sätt i exempelvis sexualkunskapen.

Trans och cis – en förklaring

Begreppet kön kan delas in i fyra delar

KÖNSIDENTITET

Är det kön du själv känner dig som.

KÖNSUTTRYCK

Kläder och annat som uttrycker en könsidentitet.

BIOLOGISKT KÖN

Kroppen du föds med.

JURIDISKT KÖN

Könet man har enligt sitt pass, personnummer och andra myndighetsdokument.

ORDET CIS BETYDER PÅ SAMMA SIDA

Används om personer som inte är transpersoner.

Om alla dessa fyra är ett och samma kön för dig är du en cisperson. En svårighet för cispersoner kan vara att en är så van vid att se dessa fyra delar som en och samma sak att det därför blir svårt att förstå transpersoners perspektiv. Men var inte orolig, med kunskap går det lättare.

ORDET TRANS BETYDER ÖVERSKRIDA

Används om personer som inte är cispersoner.

Att känna att allt inte stämmer överens med andras förväntningar om kön kan kallas för att vara transperson. Trans betyder "överskrida" eller "gå över". I lagar används begreppet "könsöverskridande identitet eller uttryck" när det handlar om transpersoner. Det är förbjudet enligt lag att diskriminera någon på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck.

TRANS ELLER CIS har inte med sexuell läggning att göra. Det handlar om ens eget kön och inte könet hos de man blir kåt på eller kär i. Alltså kan man både som cis- och transperson vara bisexuell, homosexuell, heterosexuell eller asexuell.

Fler begrepp

Transperson

är ett paraplybegrepp som syftar till att rymma hela den mångfald av identiteter, grupper och personer som på olika sätt identifierar sig med begreppet trans. Transperson kan alltså den person kalla sig som bryter mot samhällets normer för kön och könsidentitet.

Orden är många inom trans och det är alltid du själv som väljer vilka ord du använder eller inte använder om dig själv.

Transkille, transtjej, transman, transkvinna

Orden ska förstås som beskrivande av könsidentitet. Så med transman menar vi en person som identifierar sig som man, men som när han föddes fick det juridiska könet kvinna.

Orden hjälper oss att förstå trans och identitet, till exempel vid ett sådant här tillfälle. Men i övrigt är det bättre att utgå från att en transman vill bli kallad bara man och en transkvinna för bara kvinna. Vilka ord vi använder om oss själva är givetvis upp till var och en.

Transsexuell

Är också ett ord för personer vars könsidentitet skiljer sig från det juridiska kön hen tilldelades vid födseln. Det är vanligt att man som transsexuell vill ändra juridiskt kön, och förändra kroppen med hormoner och kirurgi.

Transvestit, crossdresser

Transvestit är en person som trivs i sitt biologiska kön men som ibland eller alltid klär sig i kläder som förknippas med det motsatta könet. Idag har ordet crossdresser blivit vanligare, men betydelsen är den samma. Kvinnor som klär sig i typiskt manliga kläder brukar mer sällan ses som transvestiter då det inte anses lika normbrytande.

Ickebinär

När du har en könsidentitet som inte följer den binära tvåkönsnormen. Du kan vara både och eller inget alls.

Genderfluid

Din könsidentitet varierar över tid

Historia

1944

Samkönade sexuella relationer avkriminaliseras. Men sjukdomsdiagnosen kvarstår.

1972

Sverige blir första landet i världen med möjlighet i lagen att ändra juridisk könstillhörighet

1972

Behandling med kostnadsfri hormonterapi och operationer startar i Sverige

1979

Socialstyrelsen avskaffar homosexualitet som sjukdomsdiagnos

1987

Homosexuell läggning läggs till i grunderna för diskrimineringslagstiftningen

1988

Lagen om homosexuella sambor träder i kraft

1995

Lagen om registrerat partnerskap träder i kraft

1999

Lag mot diskriminering i arbetslivet pga sexuell läggning

2003

Registrerade partners ges möjlighet att prövas som adoptivföräldrar

2005

Samkönade par får rätt till assisterad befruktning

2006

Ny lag med förbud mot diskriminering som bl.a. innefattar sexuell läggning i förskola, grundskola och gymnasium.

2009

Äktenskapsbalken och andra författningar blir könsneutrala

2009

Socialstyrelsen avskaffar transvestism som sjukdomsbegrepp

//och//

Könsöverskridande identitet eller uttryck läggs till som en diskrimineringsgrund

2013

Steriliseringskravet vid ändrad könstillhörighet avskaffas

2013

Den som vill ändra juridisk könstillhörighet behöver inte längre vara svensk medborgare och ogift

2018

Riksdagen beslutar om ersättning till personer som drabbats av steriliseringskravet. Alltså de som sökt och fått ändrad könstillhörighet fastställd under den period då staten krävde borttagen fortplantningsförmåga.

Källor och tips

Till dig som tagit del av Teater Tropos föreläsning om HBTQ och normkritik. Här har vi samlat de källor vi själva använt, som läs och lyssningstips.

Skolmaterial

HBTQ, normer och makt, ett klassrumsmaterial från levandehistoria.se

Hemsidor

Transformering.se

En sida om trans från RFSL Ungdom

Transammans – www.transammans.se

Förbundet för transpersoner och närstående

UMO.se

Ungdomsmottagning på nätet.

Vi har även hämtat information från regeringen.se i skriften "En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck".

Poddar/radio

UR-serien Bildningsbyrå. I avsnittet Vem är normal? och en rad följande avsnitt behandlas normalitet och normkritik ut flera olika perspektiv.

Podden Allt du velat veta: avsnitt 70, Om queer med Fanny Ambjörnsson

Böcker

Vad är queer?

Fanny Ambjörnsson

Kommer du tycka om mig nu? – en berättelse om identitet.

Lina Axelsson Kihlbom

I mitt namn En antologi med många, främst unga transpersoners personliga berättelser. Ger en bred och uppdaterad bild av begreppet trans. Moa-Lina Olbers Croall

Trans, kön och identitet – att arbeta inkluderande i Fk-6

Edward Summanen, Tom Summanen

Teater

It's all too beautiful, Teater Tropos – www.teatertropos.se

Uppsökande teaterföreställning om trans, hälsa, epatrakter och poesi.